

Aleg. 4.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie przyznania obszarom dworskim prawa ustanawiania osobnych oglądaczy bydła dla tychże obszarów.

Wysoki Sejmie!

Na ostatniej sesji sejmowej wniósł Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego petycję tej treści, iżby Wysoki Sejm krajowy wpłynąć raczył na c. k. Namiestnictwo, oraz na Wydział krajowy w tym kierunku, by za wspólnem porozumieniem się nadanem zostało przełożonym obszarów dworskich prawo przedstawiania swych oglądaczy bydła, tudzież wydawania certyfikatów celem uzyskania paszportów dla bydła, nierogacizny i cieląt poniżej sześciu miesięcy, na obszarze dworskim znajdujących się. Uchwałą swą z dnia 24. października 1889 przekazał Wysoki Sejm krajowy powyższą petycję Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego załatwienia w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

Uchwałą powyższą Wysokiego Sejmu krajowego wraz z petycją Komitetu Towarzystwa rolniczego krakowskiego udzielił Wydział krajowy okólnikiem swym z dnia 28. grudnia 1889 l. 47251 wszystkim Wydziałom powiatowym, wzywając je zarazem do objawienia swego zdania nad tym przedmiotem.

Na okólnik ten odpowiedziało 68 Wydziałów powiatowych, od 6 Wydziałów nie nadeszły do chwili spisania niniejszego sprawozdania żadne odpowiedzi.

Pięćdziesiąt trzy Wydziały powiatowe oświadczyły się za postulatami Towarzystwa rolniczego krakowskiego; piętnaście przeciw.

Z tych piętnastu sześć Wydziałów nie podało żadnych motywów; dwa Wydziały oświadczyły, że w ich powiatach nie daje się czuć potrzeba ustanawiania osobnych oglądaczy dla obszarów dworskich, z powodu, że obszary te stanowią niemal wyłącznie dobra rządowe; jeden Wydział oznajmił, że ponieważ przeważna część obszarów dworskich z obecnym stanem rzeczy się zgadza, nie ma dobrej racji nakładania na wszystkie obszary obowiązku utrzymywania osobnych oglądaczy bydła i byłoby wystarczającym upoważnić c. k. Starostwo, aby w porozumieniu z Wydziałem powiatowym w pojedynczych wypadkach i na żądanie mianowało takich osobnych oglą-

daczy bydła na pojedynczych obszarach dworskich; cztery Wydziały powiatowe wyraziły obawę, że oglądaczami bydła na obszarach dworskich będą prawdopodobnie przeważnie osoby, zostające do dworu w stosunku służbowym, u których zatem można się obawiać stronniczości na korzyść dworu, nadto dwoisty urząd oglądaczy w obszarze jednej gminy katastralnej może wywołać wzajemną emulację między nimi, ze szkodą ścisłej kontroli; trzy Wydziały uważają dzisiejszy stan rzeczy, ze względu na jednolitą, porządkowi więcej odpowiadającą manipulację, skoncentrowaną obecnie w Zwierzchności gminnej, za odpowiedni tem bardziej, gdy takie skupienie władzy jest zwłaszcza przy zarządzeniach prewencyjnych skuteczniejsze; jeden zaś z tych trzech Wydziałów powiatowych oświadcza wręcz, że stoi na stanowisku tych dążeń, które pragną zjednoczenia administracyjnego obszarów dworskich z gminami wiejskimi, nie mógłby zatem oświadczyć się za tworzeniem instytucji, któraby dzisiejszy przedział między gminami a obszarami jeszcze więcej potęgowała. Dwa wreszcie Wydziały powiatowe oświadczyły się za przyznaniem obszarom dworskim prawa wybierania wspólnie z gminami wspólnych oglądaczy bydła z przyznaniem e. k. Starostwu prawa rozstrzygania na przypadek, jeśli gmina i obszar dworski co do osoby oglądacza bydła się nie zgodzą.

Okazało się nadto ze sprawozdań Wydziałów powiatowych, że w dwóch powiatach, mianowicie w limanowskim i łańcuckim oglądacze bydła na obszarach dworskich już rzeczywiście istnieją, gdyż e. k. Starostwo bacząc na równorzędność obszarów dworskich z gminami, nie odmawiało zatwierdzenia oglądaczy, przez obszary dworskie ustanowionych.

Trzy więc różne opinie objawiły się w sprawozdaniach Wydziałów powiatowych:

1. nadanie obszarom dworskim prawa ustanawiania osobnych oglądaczy bydła dla tych obszarów;
2. nadanie obszarom dworskim prawa wspólnego przedstawiania wraz z gminą wspólnych oglądaczy;
3. pozostawienie obecnego stanu rzeczy w swej mocy i nadal.

Gdy za bezwarunkowem przyznaniem obszarom dworskim prawa ustanawiania osobnych oglądaczy bydła dla tychże obszarów taka ogromna większość Wydziałów powiatowych się oświadczyła, Wydział krajowy na posiedzeniu swem z d. 10 września 1890 postanowił odnieść się do Świątecznego e. k. Namiestnictwa w celu wydania za wspólnem porozumieniem się, nowego rozporządzenia, któreby zmieniając postanowienia zawarte w rozporządzeniu z d. 28 czerwca 1888 l. 67594[87 Nr. 74 dz. u. kr. zastrzegło obszarom dworskim prawo ustanawiania osobnych oglądaczy bydła dla tychże obszarów w tych samych warunkach, w jakich to prawo obecnie gminom służy, z tą jednak zmianą, że obszary dworskie mogą z tego prawa korzystać, o ile to za potrzebne uznają, lub nie, i że w gminach, gdzie obszar dworski nie ustanowi osobnego oglądacza, i jak długo to nie nastąpi, tam oglądacz przez gminę wybrany wykonywać będzie swoje czynności także na obszarze dworskim.

Co się tyczy drugiego punktu petycji e. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, mianowicie, aby przełożonym obszarów dworskich nadanem zostało prawo wydawania certyfikatów celem uzyskania paszportów dla bydła, to przełożonym obszarów dworskich służy już dziś na mocy rozporządzenia ministerstwa spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, rolnictwa i handlu z d. 12 kwietnia 1880 Nr. 36 dz. pr. p. prawo wydawania samychże paszportów bydłych; certyfikaty wszelako celem uzyskania paszportu bydłowego muszą być w myśl tegoż rozporządzenia ministerskiego wydawane przez znawców (ogładaczy bydła), to więc prawo przełożonym obszarów dworskich jako takim przyznaniem być nie może; jednak jak tylko przyznaniem zostanie obszarom dworskim prawo ustanawiania osobnych oglądaczy bydła, to kwestya ta stanie się bezprzedmiotową, gdyż ci oglądacze będą już z ustawy umocowani do wydawania certyfikatów celem uzyskania paszportów bydłych.

Nadmieniamy wreszcie, iż jeden Wydział powiatowy objawił życzenie, by ważność paszportu byłego przedłużyć do dni 30. Zważywszy atoli, iż termin ważności paszportów unormowany jest wzmiankowanym rozporządzeniem ministerskiem z d. 12. kwietnia 1880 Nr. 36 dz. pr. p. przeto takowy nie może być zmieniany rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa wydanem w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższe sprawozdanie do swej wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 10 września 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

członek Wydziału krajowego.

